

SOČA

Glasiló slovenskega političnega društva goriškega za brambo narodnih pravic.

„Soča“ izhaja vsak četrtek in velja s pošto prejemana ali v Gorici na dom pošiljana za družabnike polit. društva „Soča“:

Vse leto f. 4.—
Pol leta „ 2.—
Četrť leta „ 1.10

Za nedružabnike:

Vse leto f. 4.50
Pol leta „ 2.30
Četrť leta „ 1.20

Posamezne številke se dobivajo po 10 soldov v Gorici pri Paternolliju in Soharja; v Trstu v tobakarnicah „Via del Belvedere 179“ in „Via della caserma 60“.

Pri oznanilih se plačuje za navadne tristočno vrsto:

8 kr., če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 krat
6 „ „ „ 3 krat

Za voče érke po prostoru in vsak pot 30 kr. za kolek.

Naročnina in dopisi naj se blagovoljno pošiljajo uredniku: Viktorju Dolencu v Gorici, Contrada della croce 233, poleg preture, kder se nehaja tudi upravníštvo. — Rokopisi se ne vračajo; dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delalcem in drugim nepremožnim se naročnina zniža, ako se oglase pri uredníštvu.

Predsedníštvu družbe Soča v Gorici. *)

Reševaje vlogo 26. pr. m. s katero se za dovoljenje prosi, da se zamore Tabor v Renčah imeti, naznanjam Predsedníštvu, da prepovedam imetje omenjenega Tabora v Renčah na podlagi §. 6 postave pravic za zberališča, gledé na točke I. in III. programa in scer: zahtevanje da se napravi ena kronovina Slovenija, in narodne postave, namerjajo premembe ustavne obstojnosti dežel v izključivem pridu enega naroda, in da zamore njih razlaganje v ljudskemu zberališču pod protim nebom napraviti razdražbe in sovraštva med narodi v deželi nahajajočimi, v taki meri, da bi vtegnilo škodo trpeti javno blagostanje in javna varčnost.

C. KR. OKRAJNO GLAVARSTVO
v Gorici dne 8. septembra 1872
C. k. namesta. svet. I. R.
Meschbach.

Načrt narodnostne postave za Česko, ki naj bi se primerno prenarajena sklenila za Goriško.

§. 1. Česki in nemški narod ima v českem kraljestvu v vseh razmerah javnega in državljanskoga prava enako pravico do tega, da se spoštuje, hrani in razvija obeh narodna posebnost in jezik.

§. 2. Ne postavljene gosposki ukazi ne smejo pri enakih okolišnih v deželani ene narodnosti slabije ravnati kot z deželani druge narodnosti ne zaradi njih plemena in jezika, in tudi ne glede javnih zavodov vsake vrste, ki jih dežela vzdržuje. To velja izrekoma za pravico voliti in biti izvoljen v javna zastopstva, velja pri podeljevanji javnih služeb in časti pri enakih zmožnostih tudi za uradni jezik v javnih uradnih in zavodih, in za enakomerno deželno podporo št. in izobraževališč sploh.

§. 3. Deželne postave se imajo v obeh jezikih deželnemu zboru predlagati, potrjevati in proglaševati. Pri vseh razpravah v deželnem zboru se sme vsak po-

*) Ta odlok je ponatisjen kakoršnega smo dobili od besede do besede. URED.

slanec po svoji volji posluževati enega ali drugega deželnega jezika. Vse, kar vlada objavi deželnemu zboru, vsi predlogi v zboru stavljeni in sklepi tega zbora se morajo o obeh jezikih zapisovati in proglaševati. Predsednik in podpredsednik morata zmožna biti obeh deželnih jezikov.

§. 4. Okraj za oskrbovanje javnih opravil in okraj za volitve v javne zastopstva imajo se, kolikor je le mogoče, tako ustanoviti, da obstoji vsak okraj le iz občin ene narodnosti.

§. 5. Kateri ima biti uradni jezik občine, to odloči občinsko zastopstvo.

Ako bi temu nasprotovalo nekaj občinskih volilcev, odloči o tem po glasovanji večina vseh volilcev.

Če je v kaki občini saj peti del volilcev druge narodnosti, potem ima v tej občini jezik te narodne manjšine biti pomočni uradni jezik v tem amisu, da se ga smejo občinarji posluževati v zastopstvu, da se morajo vsi javni razglasi tudi v tem jeziku objavljati, da smejo stranke podajati v njem pisane vloge, ki se imajo v enakem jeziku reševati, v katerem se smorajo, če se zahteva, tudi zapisniki pisati. V glavnem mestu ima vsakako vse to veljati tudi za drugi kot pomočni jezik.

§. 6. Uradni jezik, ki ga ima v enem okraji večina občin je uradni jezik okrajnega zastopa. Ako je pa v kakem okraji le ena občina druge narodnosti, ima se njen jezik pripuščati kot podporni jezik. (§. 5. odstavek 2.)

§. 7. Uradni jezik okrajnega zastopstva je tudi uradni jezik c. k. oblastnij in sodnij. Vendar se ima pri vseh teh uradnih drugi jezik (§. 5) kot pomočni jezik pripuščati in rabiti, če stranke tega tirjajo. Vpisi v javne knjige se imajo izvrševati v tem jeziku, v katerem so pisane vloge. Izpiski se izdajajo v istem jeziku.

§. 8. Uradnije iste veljave in vrste se imajo med seboj posluževati svojega jezika; prav tako uradnije niži vrste z viksimi. C. kr. oblastnije izdajajo svoje ukaze podredjenim uradnjim v njihovem jeziku. Uradni jezik c. k. civilnih uradnij, katerih delokrog se razteza po vsi deželi, je česki in nemški. Državne in deželne civilne uradnije, kakor tudi sodnije viših stopin morajo tako sestavljene biti, da se morejo pri njih vsa opravila razpravljati v obeh jezikih.

§. 9. Pri c. kr. uradnih českega kraljestva ne sme nihče službe dobiti kot konceptni uradnik ali sod-

nik, ki ni zmožen obeh jezikov v govoru in pisavi. Dokler tega ni mogoče in so uradniki, ki znajo le en jezik, naj se prestavijo v ták okraj, kterege jezik znajo. Deželni uradi imajo skrbeti za to, da se podporni jezik popolnoma vpelje tam, kjer se ima to zgoditi po postavi. Konec prih.

Politično društvo „Soča.“

Zapisnik občnega zbora dne 24. avgusta 1872.

(Konec.)

Slavni dež. odbor!

Od začetka ustavne dobe, to je, od kar so začeli deželni zbori svoje delovanje, govori se že v preuravnavi naših javnih zemljiščnih knjig. Občinstvo, katero hudo občuti neugodne posledke sedajne nerednosti in površnosti tabularnih knjig, si je obetal in se je tega prav veselilo, da bo vis. dež. zbor to zadevo z vsó potrebnó odločnostjo v roke vzel in tudi dognal.

Toda minulo je že skoro 12 let, od kar se vsako leto zbira visoki zbor, stvar je bila res tudi že dvakrat ali trikrat na dnevnem redu, a vendar ni še doganana. Deželni zbor je caló za en dotičen načrt postave potrdil in ga cesarski sankciji priporočil, toda vlada ga je zavrnila spoznavši, da nekatere njegove določbe ne spadajo v pristojnost deželnega zastopa.

Zdaj pa je državni zbor v zadnji sesiji občno postavo za uredbo tabularnih knjig potrdil in Nj. Veličanstvo ji je tudi že svoje najviše pritrdjenje podeliti blagovolilo. Naslanjaje se na to postavo, ne pride več vis. deželni zbor zastran kompetencije z drugimi postavodajavnimi faktorji navskriž, ako sestavi našim deželnim razmeram in potrebam primerno deželno postavo.

Ker ima tedaj slav. dež. odbortemelj v občni postavi in tudi nabrane tvarine zadosti v dosedajnih razpravah in načrtih, mu ne more prizadeti več tolikih težav, da se sestavi in pripravi za prihodnjo sesijo nov predlog postave za občé zaježeno konečno uravnavo javnih zemljiščnih knjig ali pa da si zagotovi tak vladni predlog. Saj je že skrajni čas, da se nujni tej potrebi v okom pride na korist posestev kredita in sploh dežele.

Polit. društvo Soča priporoča tedaj sl. dež. od-

LISTEK.

V Preširnov spomin.

Ne davno ustanovljeno „društvo slovenskih pisateljev“ je začetek svojega delovanja srečno sè sklepom storilo, naj se vzida v rojstno hišo našega največjega pesnika spominska plošča; in kakor znano bode zaradi tega 15. t. m. v Vrbi na Gorenskem javna slovesnost.

Pri tej priliki si štejemó v svojo sveto dolžnost, nekoliko besedij o Preširnu samem spregovoriti. Namen teh vrstic nij, kaj novega povedati, saj tudi ne moremo in ne znamo, nego naša želja je le pesnikovo slavo povišati in mu še večé priznavanje in čestjenje priboriti.

Slovenska literatura je bila po Vodnikoví smrti in uže za časa njegovih zadnjih let nekoliko opešala; pisale se niso ni cerkvene ni posvetne knjige; edine slovnice so rasle na slovstvenem polji kakor gobe po dežji. Še le po tridesetem letu postalo je plodnejše gibanje; „kranjska čebelica“ je odprla popolnoma novo dobo umetnemu pesništvu. In mej možmi, ki so se trudili za povzdigo slovenstva v tem krogu bil je gotovo prvi — Preširen. V „čebelici“ je nastopil namreč prvak našega pesništva sè svojimi mojsterskimi pesnimi; svet je kar od začudenja strmel pred tako dovr-

šeno obliko, pred jedernatimi mislimi in bogatim, krepkim jezikom.

„Ti si otesal govoru mejnike,
Upihal iskro v plamen iz pepela,
Iz malega zaklada ti v narodi
Sezidal si poslopje veličansko;
Ti luči si roditelj in svobodi,
Jeziku si veljavo dal slovansko,
Tvoj duh po samotvorni cesti hodi;
Pozoveš struno v hor italjansko:
Kar sanjal, upal nikdar nij Slovenec,
Nesmarten spletaš v čaroven mu venec.“
(Levstik.)

Ali kakor vsak velik mož, imel je tudi Preširen veliko sovražnikov in nasprotnikov, kakor v življenji tako tudi po smrti.

Jako se motimo, ako mislimo, da je bil Preširen v občé priznan za najboljšega slovenskega pesnika; njegove pesni so bile z navdušenjem sprejete, ali nič manje niso bili obrajtani tudi izdelki navadnih sušmarjev; Preširen je imel, kakor vsak drugi, ali pa še manjši koticék v svetem slovstvenem hramu. Kedo se ne spominja še tistih revnih časov, ko se je na pesniškem polji sama praznota in puhlost širila, kakor žaba v basni?

Kedo se tudi ne spominja tistega smešnega prašanja: Preširen ali Koseski, kdo je večí? „Preširen bi bil gotovo prvi“, so rekali nekateri,

„a njegove pesni niso moralične, nemajo moraličnega namena.“ Kaj mora pesen moralo pospeševati? Golo pospeševanje morale nij nikedar namen umetnosti, to raj tudi pesni ne. Svet je samo zaradi seba tukaj in ravno tako tudi umetnost, in kakor je svet vedno eden in isti, naj se človeški nazori spreminjajo, kakor hote, ravno tako mora biti umetnost od začasnih nazorov popolnoma neodvisna. Umetnost naj bo neodvisna od morale, ki se na zemlji večkrat spreminja z vero. Rimska morala je bila različna od krščanske; umetnost rimska in krščanska je pa ena in ista. Sploh je pa prašanje, ali je res, da so Preširnové pesni nemoralne; zii je kaj grešnega v tem, če je videl svet, kakoršen je. Mar se človestvo boji svoje lastne podobe? Preširen je opisal le svet, kakor mu je velevalo srce; saj pesnik je v tem stvarniku podoben, da si tudi on po svoji podobi svoje izdelke ustvarja. Ali ker svet ne smé samega sebe poznati, Preširen pa nasprotno uči, za to so mu odrekli veljave!

A vse to nij nič izdalo, Preširen je vendar ustvaril slovensko poezijo, našel je veliko učencev, njegove pesni so rodile druge pesni.

Kaj je pesnik, če nij plodonosen tudi po smrti? Pygmalijonova statua je bila tako lepa žena, da se je mojster vanjo zaljubil, in da je vsled samih poljubov oživela, ali kolikor vemo, nij nikedar otrok imela. In ravno tak je pesnik brez naslednikov, brez učencev.

bórn prav nujno, naj izvoli skrbeti, da se uravnava zemljišnih knjig zopet ne odloži, ampak da se v prihodnjem zasedanju prav gotovo dožene.

G. predsednik naznani začetek razprave o četrti točki. Tabor, kje in kadaj ima biti in kake točke se imajo tam razpravljati. Omeni tudi g. Doljak, da se odboru zdita primerna v ta namen 2 kraja, namreč Prvačina in Renče in da je odbor pooblastil č. g. Vales-a, naj on vse natančno pozve in stopi v dogovore z dotičnima starešinstvima, vsled česar prosi g. Vales-a za zboru o tem sporočuje.

G. Vales pravi, da je uže lansko leto starešinstvo in prebivalstvo renško bilo zadovoljno in veselo, ko je bilo slišati, da bode onđaj tabor; kakor lani, so tudi letos Renčanje jako veseli tabora in se posušijo, da bodo prisrbeli brezplačno prostor, oder in vse druge k taboru potrebne priprave; tudi hočejo skrbeti za dober prisrčen sprejem in dobro postrobo gostov. Renče se tedaj priporočujejo v tem obziru; pa tudi zato, ker je lega Renč prekrasna in ker so Renče l-pavcem, Kraševcem, Tržacanom in goriškim okoličanom zadosti bližnje, da se tabora lahko v velikem številu udeležé.

G. Ferfila France je mnenja, da bi bil tabor na velikih Rojah bolj obiskan, ker so blizo železniških postaj Gorice in Rubij; Kraševci in Tržacani pridejo večinoma po železnici; Bricem, gor. okoličanom in gorjanom pa so velike Roje dosti bližje od Renč in tudi Goričanov bi prišlo mnogo na velike Roje; predlagá tedaj, da bi bil tabor na velikih Rojah pri Standrežu. G. dr. Lavrič ima pomisleke proti temu kraju, ker je preblizo mesta. Čeravno se ne boji, da bi Italijani kako demonstracijo napravili in Slovence napadali, bi pa morda ravno vlada kaj takega v prepoved tabora porabila.

G. Klavžar ima še drugi pomislek proti velikim Rojam, ker ima namreč vojaški erar neke pravice do velikih Roj in bi se znalo pripetiti, da poveljnik goriške posadke prav na dan tabora zaukaže kako kre-tanje na Rojah, saj je znano, kako se nam rade delajo spreke pri vsaki priliki.

G. Nancet se ne boji zaprek od te strani, ker vojaški erar bi brez dvombe, če poprašan, dovolil, da se taboruje na Rojah, kakor on to uže od lanskega leta vé; ampak Renče se mu zdé vendar najbolj primeren kraj iz vsega obzira, kar se tiče daljave nij velikega razloka med Renčami in Rojami.

G. Ferfila odstopi od svojega predloga. Glasovalo se je enoglasno za Renče.

G. predsednik Doljak, poruča nadalje zboru, da je odbor odločil za tabor nedeljo 29. septembra. Tudi ta odborov nasvet je bil po zboru enoglasno potrjen.

Naposled prečita g. predsednik točke, katere navétuje odbor:

1. Zedinjena Slovenija; 2. predelska železnica; 3. narodnostna postava; 4. slovenski notarijat v Gorici.

Ker se noben ne oglasi proti tem točkam, ali za druge točke popraša g. predsednik zbor, če potrji vse točke in če pooblasti odbor, da vse drugo za tabor potrebno preskrbi. Enoglasna pritrditev. Predsednik g. Doljak, sklene sejo, katera je trajala od 2 do 5 ure popoldne.

A Presiren jih ima, ki mu gotovo niso na nečast. Temu so poroč Jenko, Levstik, Stritar.

Prasal sem preje, kedo se ne spominja še tistega časa, ko je od ust do ust letelo prašanje, kedo je največi slovenski pesnik.

Čast Bogu, dan danes je to prašanje dognano. Istina je, da se nahaja še sem ter tija kaka nepopoljšljiva duša, kateri se zdaj nij Presiren nič ko pijanec, a to je znano, da se predlaskem še zastopniki slovenskega prvaštva, ki se so tega dolgo in mogočno branili, v svojih telegramih de dunajske mladine očitno priznali, da je Presiren vendar prvi slovenski pesnik.

Presiren se dandenes vohče uže spoštuje in slavi. In k temu nij nikedo drugi toliko pripomogel, kakor Stritar se svojimi kritično-aesthetičnimi spisi v „Glasniku“ in „Zvonu“, posebno pa se svojim nepresegljivim sestavkom „Presirnové poezije“ v Jurčič-Stritarjevi izdavi Presirna. Slovenski literarni historik ne bode smel nikedar tega prezreti. Presiren in Stritar sta nerazločljiva imena. In Stritarjeve besede niso pale na trdo skalo, ampak v rodovitna tla, kjer bodo še mogočne kali pognale; pale so v srce mladine, ki upa za to še starega moža vneti in navdušiti.

Slava Presirnova se je uže mogočno razširila, in slovesnost, ki bode 15. t. m. v Vrbi, privabi gotovo h pesnikovim čestiteljem še tiste, katerih nalog je bil do sedaj vse črniti in kidati z blatom, kar je lepega in vzvišenega. Bog daj, da bi ne bil kriv prerok!

Dopisi.

V Gorici dne 2. septembra. Že nekoliko časa opažujemo, kako ugodno piše sem ter tija ital. list „L' Isonzo“ o gorških Slovincih. Prineša nam namreč delavnost in nagli napredek na naši narodnem obziru in v omiki splošne mladinske ljudstva; goriški Furlaniji, spodbuja svoje strahote in naše italijanske sodeželane sploh, naj se nikar ne dajo po Slovincih osramotiti, ampak naj se predvsem ter zdravijo v politično društvo, katerega glavna naloga naj bi delati na to, da se združi naša grofija s Trstom in Istro.

Dotični članki pod naslovom „Slovinci naše dežele“ so sicer sploh nepristranski, pa zelo plemenito pisani in tu pa tam smo našli prav čudne poslednosti. Tako se bere n. pr., da Italijanci, duhovščina, katera ima še vedno velik upliv na prostorjudo, nij narodna, in da tega so posebno kriva naša (semenišča, v katerih je domovina, koja navdaja vsacega omikanca in suróveža z najplemenitejšimi čuti, ime brez vsega pomena, marveč za vselej prognano od vsakterega, ki se je v semeniščih odgojil.

Čudno! saj je slovenska duhovščina, katera se odgojuje v istih semeniščih po istih knjigah in učiteljih vrlo narodna, da, bila je do zdaj močna in nek-daj skore edina zaslomba slovenskega naroda! Kako je pač to, da ni odgojevanje v semenišči prognalo domovino in ž njo vred rodoljubje za vselej iz src naše duhovščine?

In večina italijanske duhovščine ima še to veliko prednost, da se je od mladih nog do ustopa v goriško semenišče vedno odgojevala v materinem italijanskem jeziku na gimnazijah in Vidmu in v Kopru, ko se jenajšim od l. normalnega do zadnjega gimnazijskega razreda vsiljevala tuja nemščina in ž njo vred nemška kultura?

Nas prav malo briga, kje tičijo uzroki, da je furlanska duhovščina narodno malomarna, a to smemo vendar z mirno vestjo trditi, da v semenišču gotovo ne; morda pa tam, kjer je splošna mladnost prebivalstva naše Furlanije.

Ali se posreči našim Italijanom, da si osnujejo pravo, resno politično društvo, je jako dvomljivo. Pozdeva se nam skoraj, da so prelehkji, prespremljivi za to. Politikujejo že radi, toda zvravno če biti tudi kaj igrače. Saj je „Ginnastika“ tudi nekako polit. društvo in sicer prav tako, kakoršno se lahko prikupi našim Italijanom.

Še manj pa menimo, da se jim posreči zedinjenje z Istro in s Trstom, kajti v materijalnem oziru bi ugajalo samo siromaški Istri in gotovo je, da bi se temu upirala velika večina celó goriških Italijanov, še bolj pa privilegovani Trst, kateri bi gotovo ne hotel žrtvovati velevažnih svojih predprav za lačno idejo.

Zanimivo je tudi, kako piše „L' Isonzo“ o obiskovanji tukajšnjega gimnazija: „Italijanov iz Gorice je bilo na tem učilišči kakih petdeset; Italijanov iz naše dežele pa malo nad dvajset! Nemarnost naših ital. deželanov gledé pošiljanja svojih otrok v šole je zares velika! Naj se nam ne ugovarja, da je živež in da so stanovanja draga in da zaradi tega ne morejo starši iz dežele vzdrževati svojih otrok v šoli v mestu, kajti enak ugovor bi veljal tudi za Slovence, kateri pa pri vsej svoji revščini vse žrtvujejo za odgojo svojih otrok. V resnici tudi od Slovencev se moremo v tem obziru kaj učiti Italijani; in če jih ne bomo posnemali v ljubezni do učenosti, se bomo v malih letih, a morda prepozno zavedli svoje škode in sramote!“ Tako ital. list naprednjaške stranke goriške.

V resnici je na gimnaziji neprimerno veliko število Slovencev, kateri se sploh prav lepo vedejo in marljivo uče. Pozvedeli smo, da so se naši osmošolci pri zrelostnem izpitu sploh izvrstno obnesli. Izmed petih očičnjakov so štirji Slovenci. V današnjih časih, ko sicer že naši nasprotniki začenjajo priznavati dušne zmožnosti, narodno delavnost in vsestranski naš napredek, a nas pri vsem tem od vseh strani še mrzé in nam ovire delajo, je naš najlepši ponos in naša najsladkeja nada slovenska učeča se mladina. V njej vidimo sloneti našo boljše bodočnost.

Goriškega dopisnika Novic je že zopet začelo srbeti v prste; on hoče polemiko po vsakem načinu, naj bo še toliko razdražljiva in naši občni stvari škodljiva; menda mu je zmanjkalo tvarine za svoja poročila. Mi ne bomo zgubljalj ž njim veliko besed, ker nam ni mar za prepri. Nam ni treba petuhnjenim biti, niti se pobežne hliniti. Naše poglavitno delovanje je posvečeno narodnemu razvoju in napredku goriških Slovencev; o vsem dragem poročamo samo posttransko; tako smo pisali zadnjič o procesiji in pisali smo spoštljivo, a nikakor ne s hinavsko pobožnostjo.

Obrekovanje, da nameravajo Sočani goriško procesijo kamenjati, nij nikakor izmišljeno, ampak poročalo nam se je o njem v dveh pismih iz prav zanesljivih virov. Mi poznamo tudi osebo obrekovalca, a ne zdi se nam dostojno prijaviti njegovo ime. Sicer smo o tem poročali samo v dokaz, kako nesramnih sredstev se poslužujejo naši nasprotniki v svoji zagriznjeni strasti, da spodrivajo naše, mlado a vendar krepko društvo.

V Brdih 8. septembra. [Izv. dop.] Kakor je znano,

nam c. k. sodnja v Korminu dopisuje in rešuje naše vloge le po italijansko. Slovenske županstva so prisiljene take in tudi italijanske dopise slovenskih županstev prejemati. Tukaj en primerljivej: Slovensko županstvo briško v A je odvrnilo Italijansk dopis, ki ga je napravilo tudi slovensko županstvo v B; in je spustilo, da ene uraduje samo po slovensko in da posebno od slovenskih županstev sprejema le slovenske dopise. Županstvo v B se pritoži pri c. k. okrajnem glavarstvu; glavarstvo je potem županstvu v A pisalo takole: „Nachdem die Gemeinde A in ihrem Berichte vom . . . die Beschwerde erhoben hat, dass das löbliche Gemeindeamt einem in italienischer Sprache abgefassten Bruchschreiben nicht nur keine Folge gegeben, sondern sogar erklärt habe, von der obgeganeten Gemeinde italienische Schriftstücke nicht mehr annehmen zu wollen, finde ich mich veranlasst dem löblichen Gemeindeamte zu bedeuten, dass auf Grund der bestehenden Gesetze es jeder Gemeinde gleichwie jedem Privaten frei steht, sich nach eigenem Ermessen einer der Landessprachen zu bedienen und dass dieser Umstand allein keinen Grund zur Zurückweisung einer Eingabe abgeben darf. Sollten sich dergleichen Fälle wiederholen, so wäre ich zu meinem Bedauern gezwungen im Sinne des §. 91 der Gemeindeordnung das Amt zu handeln.“

Naj se vrnem nazaj k naši sodnji. Oua na slovenske vloge nič ne odgovarja ne slovensko ne italijansko, deva jih ad acta. Ali menda slovenski jezik ni „eine der Landessprachen“? V Brdih se sem ter ter tija sliši o tatvini, o prestopkih gledé poljske varnosti itd. Županstva napravljajo ovadbe po slovensko pri c. k. okrajni sodnji, a ta jim ne odgovori ne belo ne črno, in tudi zatožencev ne povablja k preiskavi; nasledek tega je, da se hudojelstva vsake vrste vedno množe, ker sodnja na slovenske vloge le molči in nobenega ne kaznuje.**)

Tudi slavne c. k. davkarije v Korminu ne morem hvaliti, kajti tudi ona je našemu narodu nasprotna. Vse dopise etc. pošilja županstvu italijansko. Iu, še celo obhodnik tega slavnega brada je hud zagrizen Dunajčan, koji slovenski le besedice črhnti ne more, italijanski pa le v smeh občinstva lomi. Naj sledi v dokaz to-le: Prišel je omenjeni obhodnik nekega kmeta v Brda rubat. Se ve, da knetu nij bilo v moči zahtevani znesek plačati, in ta nemčur mu sekvestrira 2 sviji, 2 žaklja turšice in eno tehtnico, ter zapiše v dotični protokol (opravilni zapisnik) sledeče: due poroci, due saci di piova e una бага.

Pri slavni c. k. davkariji se tudi (ako se ne motim) slovenski uradniki; ali so pa ti za narod uneti to dvomim*** nji. dajanja tega ne potrjujejo; ker se pa oui za naš mili narod ne potegujejo, nij čudno, da naši nasprotniki menijo, da še spimo v narodnih rečeh. Da prizoavam, dolgo, dolgo smo spali, a naš narod se je iz dolzega spanja zdrnil in čvrst postal, on je v svojem srcu zdrav in nepokvarjen, to kaže njegov boj proti neprimerno mnogobrojno zakletemu sovragu. Narodnjaki se nabirajo v tem boju prostovoljno iz vseh stanov, njih pogum je neomahljiv za pravično našo narodno reč in nas navdaja z nado, da moramo prej ali slej vendar le zmagati. Slovenci smo v boju za svoj obstanek in veljavo pred svetom. Naš boj proti našim sovragom je ljut in težaven. Naši vodji, ki bijejo ta boj, bodo gotovo zmagali, ako smo trdi in se ne udamo. Naši nasprotniki nam po vseh straneh ude režejo, ali dokler nam glave in srca ne odrgajo se zopet dvigamo, okrevamo, udi nam zopet prirastejo, da naše sovraze popolnoma potepemo.

Tedaj Bricil zahtevajmo (postavno) enakopravnosti pri slavni c. k. okraj. sodnji in davkariji. Lepa pesem „Ne udajmo se“, koja med drugimi narodnimi v vselem krogu pri češpljah pripevate, nima le v srcu ostati, ampak djansko uresničiti se. Tudi geslo naše naj bode: Vse za narod svobodo in napredek!

Iz zgoniške županije na Krasu, 17. avg. [Izv. dop.] Najprej mi dovolite, da nektere neprilike omenim, ki se nahajajo v naši županiji.

V 24. letih smo imeli samo 3 župane, in misliti bi bilo, da so imeli dovolj časa vrediti bolje naše gospodarjenje. Žalibog pa nimamo niti srenjske pisarnice v središči županije in arhiv je v prav zmešanem stanju, tako, da je kadaj treba iti iskati katere vloge na Prosek, ali pa celo se katero pismo izgubi. Enako

*) Ta odkok je prav zanimiv, samo škoda, da ste opustili datum priložiti. Pa saj vemo, kdo ga je pisal. Kaj bi gospod glavar storil, ako bi se bil zavrnil njemu nemški odkok, ker nemški jezik ni žepalni jezik, ali pa, ko bi slovensko žup.pisalo čisto italijanskemu županstvu po slovensko, in bi to zavrnilo slovenski dopis? URED.

**) Tukaj ste menda v veliki zmoti. Mi ne prijavljamo Vaših osumljejev, kakor da bi mogli verovati, kar Vi pišete, ampak le za to, da imamo priliko vam in drugim našim bravcem povedati, da kaj takega se ne more zgoditi pri avstrijskih sodnjah. Vloga n. pr., ki se pri sodnji vložil, pride v sodniški zapisnik in mora biti rešena. Ako bi uradnik, kateri ima vlogo rešiti, jo na stran djal, ki prišel v preveliko nevarnost. Če bi pa res kadaj kaj takega se zgodilo, pridite z dotičnimi dokazi in vam bo pomagano, vendar ne po poti javnosti, ampak tam, kjer so gospojske za to pristojne. URED.

**) Prav pri davkariji v Korminu poznamo dobrega narodnjaka. URED.

moram tožiti, da se naši vodnjaki v prav slabem stanu; tudi gledé šolstva smo na slabem in učitelj toži, da stariši ne pošiljajo otrok v šolo, stariši nasproti pa se izgovarjajo s tem, da se otroci tam ničesa ne naučijo, da je toraj boljše, če ostanejo doma. Kdor ima prav naj se pritoži na primernem mestu, tako ne smé dalje bitil. Naravno je, da zaradi tega zaostajamo, da nimamo čitalnice, kjer bi se slišalo vbrano petje, kjer bi naša mladina mogla zlahkati svoja srca, da bi ne pretepovala se po javnih plesih kakor do zdaj, ampak da bi se privadila milejših šeg. No, pa kaj hočemo. S tem, da smo duševno zanemarjeni, je zanemarjeno tudi naše poljedelstvo: ko drugod snujejo vinorejske društva, je pri nas vse pri starem, in sadjoreja, ki bi mogla v slabih letinah nadomestiti trgateg, je tukaj popolnoma zapuščena. Pa kaj bi ne? Naših otrok nikdo niti cepiti ne učí! Spoznajmo svoje slabosti in popravimo, kar je nevkretnega, volje je treba!

Letina je pri nas slabša ko boljša. Vina ne bo, svile ni bilo; teran je sedaj že po 30 gl., ker le boljši gospodarji ga še imajo; žita je za 3 deli dobre letine, sadja nam je dvakratna toča precej pobrala, vendar ga je bilo primerno; turšice, pri nas malo sadijo zaradi suše, a ta je letos prav lepa, ker je bila letina dovolj mokra. Sploh se kažejo poznejši nasadi, kakor ajda, lepe

Iz Dutovlj. [Izv. dop.] Komur klije la mala iskrice domoljubja v srci za ljudstveno razvitje in pospeševanje narodnega napredka, kogar vsaj nekoliko briga zedinjenje našega v toliko delov razmesarjenega naroda, mora istinito prav globoko, očno vzdihniti k milemu Bogu, ako je svedok onim zmešnjavam v narodnih zadevah, kakoršne se žaliboliže verše v našem selu. A ne, da bi hotel s tem trditi, da pri nas nij vnetih rodoljubov, tega me Bog varuj, kajti dva očitvidna, jasna dokaza imamo, da tli domovinski duh, prvič, ker so skoro vsi slov. listovi po naši vasi ponaročeni, in drugič, ker so bili sklenili uže pred tremi leti osnovati si svojo čitalnico, si izvolili predsednika in ves odbor, a po necih osobnostih je ta osnova propala, in sedaj spi spanje mrtvih. Žalostno, da mora zbog malenkosti v zasebnih zadevah narod trpeti!

Da se zedinijo posamezni naročniki raznih listov, da pristopi še nekoliko družih sposobnih udov, katerih je posebno pri nas obilo, in čitalnica je na stalni podlagi. A združenje, združenje, to je onstran širocega prepada, čez kojega je težko stesati trden most, ali vsaj zanesljivo bervo. Kaj bo ta nesloga večno trajala? S kako pravico se drzno mo tirjati zedinjene Slovenije, ako smo uže v posameznih vaseh nezložni? Pred tremi leti ste se bili zbrali, zadovoljni bili s to napravo, a veterček malo popihne in vaša osnova se trese in sesuje. Zakaj to? Zedinite se enkrat k narodnemu delu!

Politični pregled.

V Cislajtániji še zmerom vse miruje; ministertvo napravlja predloge za prihodnji državni zbor in je menda v zadregi zaradi predloga o neposrednih volitvah v državni zbor. Bomo videli, kako si bo znalo pomagati čez ta vrtimec. Menda prav teško, ča mu ne pride na pomoč zopet nekoliko Črnetov.

16. t. m. stopijo skup delegacije v Pešto, tako vsaj je določeno; ampak mogoče je, da ogrski zbor do 16. t. m. ne bode še izvolil svojih delegatov, ker levičnjaki po stari taktiki razprave o potrjenju zadnjih volitev po mogočnosti daljšajo in dokler nijso volitve verificirane (potrjene), ne more ogrski zbor voliti delegatov. Iz tega se razvidi, da na Ogerskem v kljub domišljene zmage Deakovcev pri volitvah, nij še konec komedije, ampak da bode ples še le prav zanimiv postal.

Cesar je namreč odprl 4. t. m. ogrski državni zbor s prestolnim govcom, v katerem je povdarjal popraviljenje in preuredbo volilnih in tiskovnih postav potem reforme pravosodja in materijalni napredek Ogerske. Vsled razvojničenja hrvatske granice je vabil kralj, naj se primerno pomnoži število hrvatskih poslancev v skupnem ogerskem zboru, in opominjal zadnjega, da voli iz svoje srede regnikolarno deputacijo, kateri se bode z enako hrvatsko deputacijo porazumela o zaželjeni reviziji in preuredbi nagodbe od leta 1868. Zdaj se ogrski zbor bavi z preiskavo in potrditvo zadnjih volitev, kakor smo uže omenili. Počili pa so tudi glasi, da se hoče en del levičnjakov porazumeti z Deakovci; a ko so ogrski vladni listi začeli to reč razpravljati, pride na svetlo neka objava enega voditelja levičnjakov, Irany-a, v kateri vabi vse levičnjake, naj se zedinijo še ožje s skrajnimi levičnjaki, kateri

stojé na podlagi postav leta 1848. in nočejo vedeti za nobeno drugo zvezo s Cislajtánijo, nego za zvezo po enem in istem vladarju, to je, da bi Ogerska postala popolnoma svoja država in da ne bi imela z Avstrijo nič skup, nego samega vladarja. Sliši se sicer, da hoče tudi Deakova stranka levičnjakom v kaki reči kaj pritrčiti; a verjemo ni, da bi se stranke porazumele, posebno gledé vojske ne, in tako vtegne ostati vse pri starem. V soboto so imeli levičnjaki klubovo sejo in Ghyczy je skušal posredovati med strankama, a posrečilo se mu nij, ker je klub čez njegove predloge stopil na dnevni red. Hrvatje narodne stranke so v Ogerskem zboru ustanovili poseben klub; 14 unijonistov hrvatskih pa se je dalo zapisati v Deakov klub.

Nové Srbske konferencije so napovedane, madjaronski arhimandrit Angjelič, škof Gruič in sirmiski veliki župan so nekda poklicani v Pešto, da se pogovorijo z Lonyay-em zaradi srbskega cerkvenega zbora ali kongresa. Te konference vtegnejo biti hasljive madjaronskim kruhoborcem a la Angjelič, nikakor pa Srbskemu narodu, kateri bode gotovo nasprotoval nameram Madjarov in znal braniti svoje svete narodne pravice, ker si je zvest svoje in hrabrosti voditeljev, kakor je Miletič in drugi.

Shod treh cesarjev v Berlinu je zdaj kot dogodek pred nami; 6. t. m. so se sešli trije najmočnejši evropski vladarji: naš cesar, ruski car in nemški cesar; sprejem obéh ptujih vladarjev v Berlinu je bil velikanski; posebno pa se je nemški dvor potrudil, da je ruskega cara z največo slavnostjo počastil, ljudstvo nekda nij bilo toliko navdušeno za rusko goste, slišalo se je celo tu in tam sikanje, katero pa je policija hitro zamorila. Ruski car ima s seboj mnogoštevilno spremstvo, svojega sina naslednika in še 2 druga princa, mnogo generalov in kneza Gorčakov-a z drugimi dvorniki in visokimi činovniki; naš cesar nima še seboj nobenega nadvojvoda, ampak samo en par generalov, dvornikov in grofa Andrassy-a.

7. t. m. je bila velika vojaška parada, h kateri sta se poljala skup naš cesar in ruski car; nemški cesar ju je čakal na vojaškem polji, kjer je več tisuč vojakov pred vladarji defiliralo. Ko je prišla vrsta na tista poljka, katerih častna poveljnika sta oba ptuja cesarja, sta ona stopila poljka na čelo ter ju vodila mimo nemškega cesarja. V pondeljek in vtorek so se menda začeli diplomatični pogovori med Bismarkom, Gorčakov-em in Andrassy-jem. Časopisje celega sveta se zdaj bavi z uprašanjem, kak namen da ima shod treh vladarjev. Pruski časopisi pravijo, da je shod garancija miru; poljski „Čas“ vpraša, kateri treh ministrov bo osleparjen? Da le ne bi bil Andrassy! V Genfu na Švicarskem izhajajoči „Journal de Genève“ pravi, da je posebno dobro podučen po enemu diplomatu. On vé za gotovo, da se bode v Berlinu o poslednjih točkah sklepalo: 1. trije vladarji hočejo Evropski mir zdržavati na podlagi sedajšnjih teritorijalnih (posestnih) razmer; 2. ruski in avstrijski vladar spoznata za pravo sedajno mejo med Francosko in Nemško; 3. Rusija se odpové panslavistični agitaciji v Avstriji; 4. Ruski je dovoljeno razvijati svojo moč na črnem morju.

Nadalje hočejo tudi nekteri časniki vedeti, da se napravljajo v Berlinu dogovori zaradi uničenja „Internationale“ (komunistov).

Morda je kak teh predmetov resničen; ampak ona točka o panslavistični agitaciji Rusije v Avstriji je nekam čudna, kajti s tem bi Rusija priznavala, da je res hotela uničiti Avstrijo, kaj tacega nij mogoče še pri navadnih ljudeh, toliko manj pa pri diplomatih in vladarjih. In na vse zaduje: kje pa je ta panslavistična agitacija? Menda v fantaziji avstrijskih prusomanov. Dovoljenje, da sme Ruska razvijati svojo moč na črnem morju, je tudi nepotrebno, ker si ga je Rusija uže sama vzela. Sploh so vse vganjke o namenu shoda cesarjev časnikarske domišljije; mi ostanemo pri uže dvakrat izrečenem prepričanju, da shod cesarjev ne bode segal v evropske dogodke, kateri so zdaj močno odvisni od notrajnega položaja držav in katero v novjšem času tudi narodi sami določujejo. Sicer pa menimo, da bomo uživali zdaj nekoliko let blazega miru, dokler se Rusija in Francija ne pripravite za boj. Predsednik ljudovlade francoske je baje te dni na vprašanje, zakaj da se toliko peča s poboljšanjem francoske vojske in francoskih ka-

nonov, odgovoril: Ker hočem, da bo Francija pripravljena na mir v Evropi. S tem odgovorom je menda hotel Thiers parodirati (smesiti) shod v Berlinu; ne da se pa tajiti, da hoče Bismark shod vendar ukoristiti in sicer proti nemškemu kralju, kateri so začeli zadnji čas nose vihati; on jih hoče s tem plašiti in jih indirektno spominjati, da naj se vdajo svoji osodi; a v kljub vsenu nijso prišli v Berlin kralj Bavarski, Wirtemberski in Saksonski, kar si svet tolmači kot demonstracijo proti Pruski, in to po pravici.

Zanimivo je to, da se je prav zdaj sešel tudi kongres komunistov ali Internationale v Haag-u, glavnem mestu Hollandskem, to je, kakor da bi hoteli komunisti pokazati, da se ne bojé nobenih naklepov proti njim. Namen shoda je, da se društvo boljše organizuje in da se posvetuje, kako bi se uspešno pomagalo delalcem. Sklenilo se je, da bode imel v prihodnje odbor svoj sedež v Novem York-u, od koder bo lahko uspešneje deloval. Kongres se je uže razšel.

Srbska narodna skupščina se bode odprla s koncem družega meseca oktobra v Kragujevacu.

Slovenske županije na Goriškem.

IV. Županija kviščanska (ali Šmartno-Kriško), obstoji iz katastralnih občin: Kviško ob Šmartnem, Varnopolze, Kozana, Verhovlje in Višnjovek, obsega 6043 orolov površja, plačuje 5117 gld. starega davka in šteje 4170 duš.

Ta županija je največa v Brdih. Lega in zemeljska so naj ugodnejša trtoreja, katera daje tamkajšnjim prebivalcem, kakor sploh vsem Bricem naj boljše in razvun sadja skoro edini pridelek. Ljudstvo je sploh malo zavedeno, pa jako marljivo in tudi krepko za delo, cesar treba za zeló težavno obdelavanje vinogradov. Opočna zemljišča se z velikim trudom, a kajti ročno razdelujejo in vinogradi nastajajo leto za leto, in tam, kjer je bila poprej gola pušča, tudi ti vinogradi se v obče ne delajo pravilno in ne ozira se pri tem zaradi dosti na novejšé vinorejske skušnje, kakor v drugih vinskih deželah in to prav za to, ker manjka zvedenosti in ker velja sploh neumni predsodek: „Tako so sadili, tako delali naši stariši in pradedi, tako bomo tudi mi; saj so oni dobro shajali, zakaj ne tudi mi?“

Ta županija šteje lepo število samosvojih posestnikov, kateri so si od zadnjih dvajset let, od kar je drugod po Goriškem davila posestnike trina holerzen, dobro opomogli. Pa tudi kolonov je še precej dosti, ki nimajo večidel nič svojega. Težavno breme, katero kljub dobrim letinam tlači še večidel posestva, so zemljiščno odvezni dolgovi; tako so n. pr. samosvojci v katastr. občinah Šmartnem in Višnjovek dolžni na dotičnih zastankih okoli 24.000 gold. zemljiščno odveznemu zalogu, več kakor so vredna obseva na zemljišča.

Kviščanje se nam zdijo nekoliko bolj razviti od drugih sosedov; imajo posebno dober sluh za petje in za godbo in so tudi v narodnem obziru bolj zbujeni kakor drugod po Brdih. Slovensčina, katero govore te županiji in po vseh Brdih, je zeló namešana z italijanskimi izrazi, in je sploh nekako neotesana tudi v obliki in v posebnem akcentu, kojega ne nahajamo nikoder drugod. Brici so si kaj radi ali hotri ali ipa sorodu med seboj; nikoder ni toliko „komparnov“ in „kužinov“ ko takaj. Kedar so dobre letine, so Brici kaj ponosni: nosijo klobuk na stran in niso posebno varčni; na bodoče slabe letine ne mislijo dosti in zato bi nastala po Brdih kmalo revščina in gotovo velika revščina, ako bi tam dve leti ali več zaporedoma ne pridelali vina; kajti vsi drugi njihovi pridelki ne zaostujejo naj silnejšim potrebam.

Sedež kviščanske županstva je zdaj v Šmartnem. Posluje se tu v domačih opravljenih slovensko, z javnimi uradi pa, kakor bolje kaže, slovensko, italijansko, ali nemško in sicer se deželnemu odboru poročuje, glavno varstvu in namestništvu se untermänigst berichte sodnijskim oblastnijam pa „devota Podestaria rapporto tuje.“ Taka podložna vstrežljivost znači sploh našo županstvo, katero je menda že pozabilo, da greši s takim postopanjem proti obstoječemu, ker nikdar preklicanemu, enoglasnemu sklepu starešinstva, da se ima v občinskem uradu šmartenskem sploh slovensko uradovati. Sicer bi bilo pisмено uradovanje še precej redno.

Občinsko gospodarstvo je razdeljeno ne po katastralnih občinah, ampak po občinskih oddelkih; za vsaj tudi najmanjše oddelke se sestavljajo posebni proračuni in računi, kar nij prav postavno. Ker je vsaka katastralna občina praviloma nerazdeljiva in gospodarji se svojim premoženjem toda, čeravno kaže tako razcepljeno gospodarstvo, bi rekli, neko malo dušno preziranje jako hasljive solidarnosti, se vendar ne more imenovati nepravilna, ker ima tukaj vsak oddelk svojo posebno premoženje in posebne dohodke, n. pr. obligacije in bratovščinske obresti.

Srbski kabinet se je nekda dogovarjal s črnogorskim poslancem Vukotičem, zaradi zveze za slučaj, ee bi iz črnogorskih homatij s Turško nastala vojska. Sploh se Srbska, Črnogorska, Rumunska in Grška zmirom ožje vežejo, kar kaže, da se pripravljajo na razvozljanje jutrovega vprašanja brez druge pomoči.

Ruski car je nekda rekel zastopnikom dovske kozaske vojske, da v tem trenutku nij nevarnosti za mir Rusije; potovanje v Berelin bode mir še bolj zagotovilo in bode imelo dober uspeh za Rusijo.

Razne vesti.

(Gospod Franjo Lovstik), izvrstni slovenski pisatelj, je v sobotni (21/9) Wiener Z. imenovan za skriptorju ljubljanske lycealne biblioteke. Z radostjo pozdravljamo to imenovanje, ker s tem se zopet v domovino vrne mož, ki je moral valed čudnih naklepov nasprotne mu stranke po daljnem svetu toliko trp. ti.

In če ga tudi bode v bodoče pogrešali pri državnem zakoniku, kjer je bil kontrolni redaktor, (v poslednjem času je g. Cigaleta popolnoma namestoval), vendar ga raji vidimo tam, kjer je on prav za prav doma, to je: pri vednosti in poeziji, kjer bode tudi gotovo slovenstvu več koristil. In v ta namen mu zakličemo tudi mi Goričani: „Dobro došel v Ljubljano.“

(„Vipavski Sokol“) napravi dne 8. septembra veselico s programom: 1) tombola; 2) deklamacija; 3) igra: „starost slabost;“ 4) ples.

(Procesija na sv. Goro) dne 2. septembra, je bila v resnici velikanska. Prevzvišeni knezo-nadškof in nekoliko duhovnikov so se peljali že predvečer procesije na sv. Goro, kjer se je že isto noč zbralo blizo 10.000 ljudi. V Gorici je pa vse mergolelo ljudi, po Travniku in drugod po mestnem tlaku so ležali in prepevali celo noč. Ob treh zjutraj so se že začeli uvrščati pred Katarinijem in še pred 4 uro se je vzdignila procesija iz Gorice, ob enem pa tudi iz Solkana, kjer je bilo tudi mnogo zbranega ljudstva s svojimi duhovniki. Sicer je šlo še prav mnogo ljudi pred procesijo na sv. Goro. Ko so se pridružile glavni procesiji tudi one, katere so prišle od grgarske strani in je bila cela združena, segnala je od korita nad Solkanom do cerkve na sv. Gori, to je dobre 1 1/4 ure hoda. Toda romarji nijso hodili po dva ali po štirje skupaj, ampak zagnili so vsi čisto. Skoraj vsaka občina je imela svoje znamenje, križ ali zastavo, in enega ali več duhovnikov na čelu, in povsod so peli hnadu, tu litanije, tam svete pesmi le posamezna kerdela somolila roženkranc. Furlanija je bila neprimerno obilo zastopana. Tudi kat. društvo tržaške je poslal svojo deputacijo s zastavo, katero je ko nosil nek gospod v belih rokavicah. Ob straneh ceste so pa heraci, mnogo jihjo bilo prav ostudnih, nadlegovali, čemur bi se bilo moralo po vsakem načinu v okom priti.

Ta procesija je obsegala po našem mnenju vsaj 20 do 25 tisoč romarjev. Malo pred 10 uro je bil še le zadnji konec pri cerkvi. Od kanalske strani je prišla tudi precej velika procesija, tako da štejemo lahko vseh deležnikov nad 40.000, kar je gotovo v sedanjih časih ogromno število. Duhovnikov je bilo okoli 150. Se ve, da nij imela tolika množica prostora na sv. Gori, marveč se je moralo ljudstvo proti, kakor je dohajalo vračati iz svetišča na dom.

Na sv. Gori pa se je vse trlo in nij čuda, če je marsikaterega obhajala težava, kajti gnječa, soparni zrak in nevšečne vonjave gotovo nijso ugajale posebno bolj slabotnim ljudem. Toda nesreča se nij zgodila nobena in slovesnost se je vršila, kolikor mogoče, redno in tako se je tudi končala. Vreme je bilo krasno, in, kar mora vsakdo potrditi, je bil tako velikanski shod prav izvrstno aranžiran. Ker nam danes zmanjkuje prostora, spregovorimo morda prihodnjic še kaj o tej zanimivi procesiji.

(Narodni ples v Solkanu) V nedeljo 25. avgusta smo imeli priliko se prepričati, da solkanski fantje ne dremajo, temveč kažejo pri vsaki priložnosti, da se narodne čutijo. Napravili so namreč ples, kakor navadno o St. Roku, a letos posebno okusno; vhod je bil okinčan z bršlienovimi vencji, z narodnimi napisi in zastavami, ravno tako je bilo na plesiščih. Ves ples je imel značaj slovenske veselice, bilo je prav živo, redno in po domače, vdeležilo se je vse brez razločka, mladina gosposko in kmečka. — Slovenska javna naznanila po Gorici so privabila tudi mestno slovens-

ko mladino, ki je med in po plesu, sebe in občinstvo z vbranim petjem razveseljevala. V Mirnem je v nedeljo pri ravno taki priliki vihrala vehka slov. zastava na plesiščih.

(Slovensko pisateljako društvo) napravi dne 14. sept. svoj zbor in 15. septembra slavnost na čast Preširnu v Vrbi pri Bledu na Gorenjskem, kjer je bil naš pesnik rojen. Nadejamo se, da se jih mnogo rojakov iz Goriškega vdeleži te slavnosti.

Na kaj moramo pri osnovi novega vinograda paziti?

Spisal S. M. M.

(Konec.)

Kakor se je vinska trta le polagoma na severno podnebje privadila, tako počasno moremo v severnih krajih vdomačene trte zopet na južno podnebje navaditi. Ako na to ne gledamo, bodo trte ali preveč v les gnale, in kakor drugo sadje zaradi velike rasti malo sadu obrodile, ali, ker drobne jagode toliko vročine prenesti ne morejo, se na steblo posušjo.

Pri sajenju ptujih trt torej moramo skrbeti, da jim, ako le mogoče, njih prejšno podnebje napravimo, ker le v takem bodo trte naj boljši sad dale. Trte južnih krajev je treba v gorke, pred mrzlimi vetrovi obzarovane lege saditi, trte severnih krajev pa bolj v osoje odsolčne lege, in posebno tam, kjer bodo tudi dostojno mokroto imele.

Dokazalo se je to uže v mnogih krajih ogrskega, kjer so rensko trto risling nasadili. Rasha je sicer ta trta tudi na Ogrskem prav dobro, ali vina aromatičnega, kakor ga na Reuu iz te trte pridelujejo, Ogrji niso pridelali, in sicer zato, ker so lego in zemlja rislingu pregorko in dobro dati, jagode so bolj debele in sladke postale, ktere so sicer močno in sladko vino dale, ali dišave renskega rislinga pri njem ni bilo najti.

Pred, ko bi se veliki vinogradi s ptujimi trtami nasadili, bi bilo dobro posamesne trte za poskušnjo nasaditi, da bi se dobrega izida ene ali druge vrste prepričali. Ker se pa taka poskušnja od vsakega vinorejca tirjati ne more, bi bilo želeto, da bi tudi to kmetijske družbe priskrbele, in poskuševalne vinograde napravile, v katerih bi ne samo ptuje ampak tudi domače trte nasadile, kjer bi vinorejci lepo priložnost imeli naravo posamesnih trt spoznati.

Velike cene, ktere se morejo od plemenitih vin doseči bodo vsakega mikale tako vina pridelavati; ali pred, ko plemenite trte nasadimo, treba je njih naravo dobro poznati; primeriti moramo lego in zemljo v koji so popred rasle, z našo, in vedeti moremo, koliko gorkote do pravega dozorenja grozdje potrebuje; ako tega ne spoznimo, ne smemo od plemenitih trt plemenitega vina pričakovati.

Zagotovljeni in prepričani, da bi bila naša zemlja za pridelke plemenitih vin vgodna, smemo take trte nasaditi, ali pri teh ne smemo na obilnost misliti, ampak le na dobroto vina gledati. Naši vinorejci navadno pri rezatvi tega ne opažujejo in trtam preveč sadonosnih mladik puste, nevedoč, da obilnost vina dobroti škodoje in da je treba le toliko na prvo gledati, da ni zadnj škodljivo.

Ako pa vidimo, da naša zemlja za pridelovanje naj dražjih vin ni sposobna, moremo take trte popustiti, in se drugih poprijeti, ktere nam z obilnostjo toliko dajo, kar bi plemenite z dobroto vina dale. Se ve, da moremo tudi pri teh svoje meje imeti, in si posebno le take izbirati, ktere poleg obilne rodovitnosti tudi dobre vina dajo.

Da bomo pa vsako leto z dobrim vinom zagotovljeni, moramo si tudi zgodnje trte izbrati, ktere tudi v slabih letih dobro dozori, in sicer ne le zato, ker vsako, tudi nar slabši grozdje, ako je prav zrelo, boljši vino da, ko nar plemenitnejši nedozorjeno; ampak tudi zato, ker v letih, v katerih nam pozno grozdje zaostane in malo, pa kiselo vino daje, nam zgodnje popolnoma dozori, in izvrstno vino da.

Ker navadno v slabih letih vinska cena porase in zatorej naše vino draži prodati z moremo, se po večletnem računu prepričamo, da nam zgodnje in prav rodovitne trte več dobička dajo, ko pozne in menj rodovitne, ako so tudi plemenite.

Pri osnovi vinograda moremo še to skrbeti, da močno raščeve trte na bolj pusto in suho zemljo sadimo in malo raščevo na bolj rodovitno, da prve v rasti zadržimo in drugim pripomorem; s tem dosažemo na obeh krajih enako rast, ktera nam obilnost in dobroto vina pospešuje.

K močno raščevim lrtam spadajo tiste, ktere imajo močne in dolge korenike, s kterimi si morejo živeža v širokem prostoru iskati. Te bodo

tudi v malo rodovitni zemlji dobro rasle in obilno sadu dale.

Druge, malo raščeve trte imajo tenke in kratke korenike, ktere se daleč razširiti ne morejo. Ako takih trt v rodovitno zemljo ne sadimo, bodo slabo rasle in malo pridelka dale.

Akoravno se tudi pri naš nektere trte najdejo, ktere so za našo zemljo in podnebje prav vgodne, in tudi dobre lastnosti imajo; hočem prihodnic, nektere za naše kraje prav vgodne renske trte, ktere se z obilnostjo in z zgodnjim dozorenjem, in druge, ktere se s plemenitim vinom odlikujejo, popisati.

Trgovske in kmetijske vesti.

Na Francoskem je letošnja letina tako dobro kazala, da se je v obče mislilo: kam s žitom; a pretečeni mesec med žetvijo je začelo deževati, in ker je vsled predlanske vojske pomanjkanje delalcev, nijso mogli Francozje še o pravem času vsega žita spraviti, vsled česar je dež v južni in srednji Franciji skoro četrti del žetve pokončal.

Samo v severni in severno-zapadni Franciji, kjer je žetev kesneje začela, bo letos taka obilnost, da spominja na 7 dobrih let v Egiptu. Izvedenci konstatujejo, da bode vsled slabega vremena 6. del žetve, če ne popolnoma uničen, pa vendar deloma poškodovan; računni se, da odpade blizo 15 milijonov hektolitrov, ali 55 milijonov polonikov raznega žita, kar pa za Francosko nij posebna nesreča, če se računni, da bode vkljub temu pridelala blizo 100 milijonov hektolitrov, ali 320 milijonov polonikov raznega žita. Francoska pšenice ne bo dosti izvažala, ker Francozje izključljivo samo pšeničen kruh pekó in tedaj mnogo pšenice rabijo; ampak izvažala bode mnogo rži. Anglija bode letos 10% pšenice manj pridelala kot lani.

V severni Ameriki se nadejajo dobre letine; posebno mnogo pšenice.

Iz južne Rusije prihajajo tudi prav dobre sporočila o žetvi. Italija je vsled poročila ministerstva poljedelstva pšenice in rži prav malo pridelala; pa vendar ne bo dosti tujega žita potrebovala, ker se nadeja glavnega pridelka-koruze v veliki obilnosti. Kakor znano, živi italijansko ljudstvo le od turšice in malo pozna pšeničnega kruha. Vina pričakuje srednja in južna Italija veliko; zraven tega ima Italija še mnogo starega vina, vsled česar bo letos tega pridelka mnogo izvažala tudi v Avstrijo.

Na Poljskem je prav dobra letina. Ogrsko je pšenice še precej pridelalo; koruze bo v nekterih okrajih manj kot lani, v drugih zopet mnogo več; na sploh se ne uvrstiti letošnja letina na Ogrskem med srednje.

Na Goriškem bo prav dosti koruze, pšenice je bilo malo, ovsu dosti in lepega, rži še precej; vendima bo prav slaba na Furlanskem; nekaj boljša na Ipavskem in v Brdih; vino je tedaj drago; črna vina se plačujejo od f. 18 do 20, bela od f. 15 do 17 kvinc. Po vendimi ga bomo pa kupovali dosti boljši kup; vina so zdaj v rokah trgovcev in bogatejših posestnikov, kateri jih zadržujejo.

Kakor vse kaže, bomo imeli pšenico dosti boljši kup, kakor lani; cene pšenice so zdaj šetrdne, pa bodo padle na moč, ker na Ogrskem je prav malo vprašanja po tem artikelnu; v Pešti se dobi lepa pšenica po f. 6.20 do 6.50 vsakih 88 ž. ta cena pa se ne mora zdržati, ker se uže zdaj za kesnejo izročbo po 20 do 30 soldov niže kupuje. V Trstu stane pšenica f. 8.30 do 8.40 vsakih 116 ž.; v Gorici se prodaja domača roba po f. 3.20 do 30 na drobno. Turšice je v Trstu strašno dosti nakopičene, nekda čez 1 1/2 milijon polonikov; prodaja gre težavno: kupi se v Trstu po f. 4.40 do 50 116 ž. prav dobre robe, v Gorici po f. 1.60 do 70 slabo, po f. 1.80 prav dobro robo. V kratkem jo dobimo še ceneje. Kadar bo enkrat letina dovršena, bomo turšico po f. 1.30 polovnik in na debelo po f. 3.20 do 30 star (3 polovnike) kupovali, tako dobro kaže letos ta artikelj. V Stračici so moko podražili za 20 oziroma 30 soldov pri nekterih numerah. Danes stane Auszug f. 14.50, N.ro II f. 13 30, III f. 11. --, IV f. 10, V f. 8.30, VI f. 6.50, otrobi drobni f. 2.80. debeli f. 2.30. Opominjamo pa naše trgovce, da se previdijo z moko le za proti, ker v kratkem morajo cene zopet pasti.

Listnica uredništva.

Zarad pomanjkanja prostora in ker so tiskarji z delom preobloženi, nij bilo mogoče tiskati priloge, zarad česar je zaostalo mnogo dopisov in tudi navaden dopis iz Gorice in sestavek „Slovenske županije.“ Č. gg. dopisniki naj nam ne zamerijo. Nekterim reklamantom: Dopoljemo in vse popravimco.

Gosp. P. K. v. S Zahvaljujemo se Vam za poslano; objuljeno nam bo dobro došlo.